

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

МАРКІНА АННА МИКОЛАЇВНА

УДК 342.92:347.961

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАДАННЯ
МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук**

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук

Іванищук Андрій Анатолійович,

Дніпровський районний суд м. Херсона,
Голова суду

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Єщук Ольга Михайлівна,

Херсонський державний університет,
доцент кафедри адміністративного і господарського права та правоохоронної діяльності

кандидат юридичних наук

Орловська Ірина Григорівна,

Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»,
доцент кафедри конституційного права та теоретико-правових дисциплін

Захист відбудеться «7» березня 2018 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А

Автореферат розісланий «5» лютого 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К.М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Серед усіх цінностей, які має охороняти держава, на першому місці – життя та здоров'я людини. Усі без винятку люди є смертними з погляду світської філософії, однак сучасні медичні технології дозволяють їм прожити тривале й комфортне життя і без болю відійти в інший світ. Для цього вчені-лікарі розробляють, а держава юридично затверджує та забезпечує достатнім ресурсом медичні технології лікування пацієнтів.

В умовах сьогодення взаємовідносини між медичними закладами (лікарями) здійснюються через певний юридично-медичний механізм – надання медичних послуг, які мають бути певним чином розроблені, апробовані, формально-юридично затверджені та контролюватися спеціальними адміністративними органами під час їх надання.

Такий підхід дає позитивні результати: за даними Світової організації охорони здоров'я, середня тривалість життя у світі останнім часом збільшилася на 5 років. Найбільш розвинені країни досягли значних успіхів у цій сфері: в Японії, Італії, Сінгапурі середня тривалість життя перевищує 83 роки. В Україні вона становить 71 рік (жінки – 76, чоловіки – 66). І хоча цей показник став кращим порівняно з 1990 р. (69 років), однак у рейтингу тривалості життя Україна займає 111 місце у світі¹. Такий стан речей корелюється з результатами виміру Індексу здоров'я, який було здійснено міжнародними і вітчизняними громадськими організаціями: 2016 року він становив 56 з максимальних 100 балів². Проте, як засвідчили результати власного соціологічного дослідження, 71% опитаних громадян не задоволені якістю надання медичних послуг у вітчизняних державних і комунальних медичних закладах (додаток Б до дисертації).

Суспільні відносини між медичними закладами (лікарями) та пацієнтами регулюються багатьма галузями права, вагоме місце серед яких займають норми адміністративного права, що визначають адміністративні процедури ліцензування суб'єктів медичної практики, затверджують стандарти надання медичних послуг, адміністративну відповідальність за неякісне їх надання чи обмеження права на їх отримання.

Усе це свідчить, що проблема забезпечення населення належними медичними послугами є нагальною, а прорахунки у цій сфері негативно впливають на фізичну і психологічну якість життя громадян і загалом знижують її тривалість. Іншими словами, якість і тривалість життя громадян безпосередньо залежить від удосконалення адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Схожу з нами проблематику досліджували сучасні вітчизняні вчені-юристи. Так, професор З. Гладун розкрив загальні положення адміністративно-правової природи медичних

¹ Life expectancy. World Health Organization. 2015. URL: http://www.who.int/gho/mortality_burden_disease/life_tables/situation_trends/en/

² Індекс здоров'я. Україна. 2016. URL: <http://health-index.com.ua/>

послуг в Україні¹, Н. Шевчук аналізувала медичні послуги в контексті страхової медицини², Ю. Котляревський з'ясував змістовну характеристику дефініції медичної послуги, виходячи з пріоритетів її призначення та оцінювання пацієнтами³.

Крім вищезазначених учених, питання адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг досліджували В. Авер'янов, Н. Армаш, О. Баєва, В. Басс, В. Бевзенко, Я. Березницький, О. Берназ-Лукавецька, Ю. Битяк, В. Галуцько, В. Гаращук, Ю. Гаруст, О. Джафарова, Г. Дзяк, О. Дрозд, Ю. Єрмолова, О. Єшук, Д. Журавльов, Г. Заяць, А. Іванищук, А. Манжула, С. Михайлов, І. Музика, З. Надюк, О. Овчарук, С. Орехов, І. Орловська, В. Пономаренко, М. Самофал, О. Скрипник, Р. Стефанчук, С. Стеценко, Т. Стризреп, В. Чернецький, І. Шевчук, В. Шкарупа та інші.

Проте названі вчені розкрили лише окремі аспекти адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг або аналізували це питання в більш широкому, вузькому або суміжному форматі.

Отже, неоднозначність впливу медичних послуг на населення України, незадоволеність громадян їх наданням у державних і комунальних медичних закладах, складнощі втілення у правозастосування і правореалізацію законодавчих положень новітньої медичної реформи, неузгодженість багатьох адміністративно-правових актів у цій сфері зумовлюють актуальність дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертацію виконано відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Стратегії сталого розвитку Україна-2020, затвердженої Указом Президента України від 12 січня 2015 р. № 5, Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1013 і плану науково-дослідницької роботи Науково-дослідного інституту публічного права за темою «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу теоретико-методологічних засад, нормативних основ і практичної реалізації публічною адміністрацією адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні розробити положення щодо вдосконалення чинного законодавства, спрямованого на отримання громадянами доступних і якісних медичних послуг у вітчизняних медичних закладах.

Відповідно до поставленої мети в роботі поставлено вирішити такі *завдання*:

- розкрити зміст медичних послуг як об'єкта адміністративно-правових відносин;
- виявити й узагальнити принципи надання медичних послуг;

¹ Гладун З. Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері охорони здоров'я населення в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2015. 40 с.

² Шевчук Н. Адміністративно-правове регулювання організації охорони здоров'я на регіональному рівні. автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 18 с.

³ Котляревський Ю. Організаційно-економічний механізм державного регулювання якості медичних послуг в Україні: автореф. дис... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Харків, 2009. 20 с.

- з'ясувати стандарти надання медичних послуг;
- розкрити поняття та елементи механізму адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні;
- з'ясувати форми й методи адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо надання медичних послуг в Україні;
- визначити особливості адміністративних процедур та адміністративної відповідальності у сфері надання медичних послуг в Україні;
- здійснити аналіз ефективного зарубіжного досвіду з надання медичних послуг у зарубіжних країнах;
- удосконалити адміністративне законодавство у сфері надання медичних послуг в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають під час здійснення публічною адміністрацією адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правове регулювання надання медичних послуг в Україні.

Методи дослідження. *Діалектичний* метод наукового пізнання дозволив виявити засадничі наукові положення й основоположні вимоги, що поширюються на суб'єктів надання медичних послуг і шляхом їх критичного опанування в умовах суперечностей і заперечень узагальнити й описати принципи надання медичних послуг; також цей метод дозволив розкрити природу медичної послуги як об'єкта адміністративно-правових відносин (підрозділи 1.1, 1.2)

Метод *дедукції* було використано під час розкриття спеціальних чинників дослідження, виходячи з більш загальних конструкцій (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3). Одночасно за допомогою методу *індукції* вдалося шляхом аналізу численних одиничних чинників прийти до новітніх якісних концептуальних узагальнень (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3, 3.1).

Методи *аналізу* й *синтезу* знайшли широке використання в усіх розділах дисертації, коли на основі розрізнених положень, які було розкладено на одиничні юридичні елементарні складові, було сформовано новітні наукові положення з відмінною від материнської основи якістю (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1).

Формально-догматичний метод наукового пізнання використовувався майже в усіх підрозділах дисертації для з'ясування «чистого» змісту норм адміністративного права, без зв'язку їх з іншими соціальними чинниками (підрозділи 1.1, 1.3, 1.3, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1).

Соціологічний метод дозволив провести й обробити результати власного соціологічного опитування (додаток Б до дисертації). Метод *порівняльного правознавства* забезпечив здійснення компаративістичної характеристики ефективного зарубіжного досвіду (підрозділ 3.1). Методи *правового прогнозування*, *законотворчості* та *підзаконної правотворчості* стали незамінними при формуванні змін і доповнень до чинного законодавства (підрозділ 3.2).

Наукова новизна отриманих результатів аргументується тим, що дисертація є першим комплексним монографічним дослідженням у вітчизняній правовій літературі, присвяченим комплексному аналізу адміністративно-правового

регулювання надання медичних послуг в Україні. Сформовано низку висновків, рекомендацій і пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства України в зазначеній сфері, зокрема:

уперше:

– сформовано принцип гарантованого надання медичних послуг особам у межах державних, комунальних або/та приватних програм як системи засадничої відповідальності державних, комунальних і приватних закладів за доступність і якість медичних послуг, що фінансуються в межах цих програм, при покладенні фінансового тягаря оплати медичних послуг за їх межами на страхового суб'єкта, а у приватних медичних закладах – також і на споживача медичних послуг;

удосконалено:

– наукове розуміння медичної послуги як об'єкта адміністративно-правових відносин у галузі охорони здоров'я, як найвищого соціального блага (життя і здоров'я людини), які забезпечуються ліцензованими суб'єктами надання медичних послуг шляхом профілактики, діагностики, лікування та реабілітації у зв'язку із хворобами, травмами, отруєнням і патологічними станами, вагітністю та пологами;

– механізм адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні як сукупність засад та адміністративного інструментарію, яким користується публічна адміністрація під час упровадження процесу впорядкування суспільних відносин, що виникають, змінюються чи припиняються у сфері надання матеріальних чи нематеріальних благ, пов'язаних із покращенням фізичного і психічного здоров'я населення (різних різновидів медичної допомоги), як одиничному отримувачу, так і необмеженому колу споживачів з метою забезпечення в кінцевому рахунку корисного лікувального ефекту;

– методи адміністративної діяльності публічної адміністрації стосовно адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні – як адміністративні засоби цілеспрямованого впливу з боку спеціальних медичних суб'єктів публічного адміністрування на поведінку учасників суспільних відносин, що виникають, змінюються чи припиняються, шляхом заохочення, переконання керівників медичних закладів і лікарів, а також застосування щодо них адміністративного примусу в разі грубого порушення якості надання медичних послуг;

– адміністративне законодавство у сфері надання медичних послуг в Україні – шляхом підвищення адміністративно-правового статусу медичного закладу та безпосередньо лікарів як суб'єктів надання медичних послуг, більш чіткої формалізації процедури їх надання та уточнення категорійного апарату, значного посилення адміністративно-правового захисту пацієнтів через встановлення відповідної адміністративної відповідальності;

отримали подальшого розвитку:

– наукові положення щодо поняття стандарту медичної допомоги як сукупності обов'язкових до виконання всіма медичними закладами, незалежно від форми власності, вітчизняних норм права як індикаторів якості надання медичної допомоги, розроблених на основі вітчизняних традицій і кращих досягнень світової

медицини та затверджених центральним органом виконавчої влади, що здійснює державну політику у сфері охорони здоров'я;

– наукові положення щодо адміністративної відповідальності у сфері надання медичних послуг як обов'язку особи, яка порушила встановлений нормативно-правовими актами порядок надання медичних послуг, понести позбавлення організаційного або/та матеріального характеру, передбачені санкціями норм адміністративного права, з метою відновлення порушеного фізичного і психічного здоров'я особи, яка постраждала в результаті правопорушення і недопущення здійснення таких дій у подальшому;

– компаративістичні чинники надання медичних послуг у зарубіжних державах і Україні, у результаті чого виявлено, що в Україні надання медичних послуг перебуває на низькому рівні порівняно з усіма без винятку країнами-учасницями ЄС, Північної Америки та більшістю країн-сусідів, у яких затвержені й дотримуються високі стандарти надання таких послуг, а фінансування здійснюється за рахунок страхових внесків, державного фінансування, бізнесу та приватних надходжень.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони використовуються та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – для подальшого теоретичного розроблення питань адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчості* – щодо вдосконалення чинного законодавства в питаннях адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні (додаток В до дисертації);

– *правозастосовній діяльності* – щодо покращення адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні (акт впровадження Національного інституту раку);

– *навчальному процесі* – під час розроблення та викладання навчальної дисципліни «Адміністративне право України», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій (акт впровадження Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»).

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднювалися й обговорювалися на трьох міжнародних науково-практичних конференцій: «Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення» (м. Запоріжжя, 22-23 липня 2016 р.), «Перспективи розвитку міжбюджетних трансфертів у зв'язку з децентралізацією влади» (м. Харків, 17-18 лютого 2017 р.), «Публічна адміністрація в сфері регулювання надання медичних послуг в Україні» (м. Київ, 12-13 травня 2017 р.).

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Основний обсяг дисертації складає 185 сторінок. Робота містить список використаних джерел із 204 найменувань на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, визначається зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами, розкриваються мета та завдання дослідження, наукова новизна та практичне значення отриманих результатів, апробація матеріалів дисертації, наводяться структура та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг» містить три підрозділи, у яких окреслено межі дослідження, виявлено й описано принципи і стандарти надання медичних послуг та уточнено категорійний апарат.

У *підрозділі 1.1 «Медичні послуги як об'єкт адміністративно-правових відносин у галузі охорони здоров'я»* з'ясовано соціальні блага, що охороняються у сфері охорони здоров'я нормами адміністративного права та уточнено категорійний апарат дослідження.

Підкреслюється, що українське суспільство має значний запит на розвиток з орієнтацією на потреби людини, серед яких основне місце займає здоров'я як стан живого організму, при якому всі органи та системи здатні виконувати свої життєві функції. Однак в Україні діє неефективна модель організації та функціонування сфери охорони здоров'я, основні складові якої не підлягали кардинальному реформуванню впродовж останніх років, тим самим гальмуючи процес упровадження загальнолюдських цінностей та особи-пацієнта як центрального споживача отримання медичних послуг.

Намагаючись це виправити, наприкінці 2017 р. Народні депутати проголосували, а Президент України підписав так звані медичні закони, в яких наведено нове розуміння «медичної послуги», яке за своєю сутністю розкриває її як різновид публічного адміністрування стосовно надання медичних послуг із забезпеченням її фінансування за рахунок бюджетних коштів, за принципом «гроші ходять за пацієнтом». Із можливістю пацієнтів обирати собі найкращого сімейного лікаря незалежно від місця реєстрації та постійного проживання, або/та, як різновиду реалізації своєрідної цивільно-правової медичної угоди за рахунок приватних коштів.

Доведено, що особливістю медичної послуги з адміністративної точки зору є сукупність різноманітних адміністративних дій уповноважених суб'єктів публічної адміністрації щодо надання матеріальних чи нематеріальних благ, пов'язаних із покращенням фізичного і психічного здоров'я населення (різних видів медичної допомоги), як одиничному отримувачу, так і необмеженому колу споживачів, з метою забезпечення в кінцевому рахунку корисного ефекту лікування, породжуючи при цьому виникнення відповідних відносин у сфері охорони здоров'я.

Розкрито особливості правового співвідношення «медичної послуги» та «медичної допомоги» як частки й цілого. Послуга поглинає у своєму розумінні всі різновиди медичної допомоги, розкриваючи при цьому конкретний перелік дій уповноважених суб'єктів у сфері їх надання. Звертається увага, що в аналізованій

сфері спостерігається дуалізм приватноправових і публічно-правових інструментів врегулювання суспільних зв'язків під час надання медичних послуг.

У підрозділі 1.2 «Принципи надання медичних послуг» виявлено й описано вихідні ідеї, що визначають характер надання медичних послуг, які за юридичною природою є основоположними правовими вимогами для суб'єктів публічної адміністрації, що надають у цій сфері адміністративні послуги та здійснюють виконавчо-розпорядчу діяльність.

Доведено, що принципи надання медичних послуг – це: 1) система об'єктивно існуючих у суспільстві цінностей з пріоритетом життя і здоров'я людини перед іншими благами та забезпечення охорони їх публічною адміністрацією; 2) вимоги, які розповсюджуються на суб'єктів надання медичних послуг; 3) керівні засади здійснення такої діяльності; 4) сукупність заходів з врегулювання суспільних дій шляхом втручання публічної адміністрації у процес надання медичних послуг.

До основ надання медичних послуг віднесено: пріоритет загальнолюдських цінностей над класовими, національними, груповими або індивідуальними інтересами; дотримання прав і свобод людини і громадянина; рівноправність громадян, демократизм і загальнодоступність медичної допомоги (послуги); орієнтація на сучасні стандарти у сфері охорони здоров'я; надання медичних послуг на правовій і договірній основі.

Здійснено класифікацію принципів надання медичних послуг за функціональним призначенням на: 1) принципи правового регулювання у сфері надання медичних послуг, тобто за допомогою яких врегульовуються суспільні дії шляхом втручання публічної адміністрації у процес надання медичних послуг: поєднання централізації та децентралізації; профілактична та реабілітаційна спрямованість; гарантії доступності якісних медичних послуг; фінансування та організація системи охорони здоров'я через визнання людини найвищою цінністю; організаційні, тобто керівні засади здійснення такої діяльності: відкритості, підзвітності, якості, доступності, належності, ефективності, зворотної комунікації та міжсекторальної взаємодії, використання коштів на благо пацієнтів; 3) організаційно-технічні, які супроводжують процес надання медичних послуг: автоматизації системи надання медичних послуг із внесенням до електронних карток кожного етапу її реалізації; забезпечення лікарів і допоміжного персоналу інвентарем для якісного та належного надання медичної послуги; 4) процедурні, які реалізуються під час надання послуги: дотримання стандартів і використання протоколів; індивідуалізації конкретного пацієнта та взаємоповаги; раціонального призначення лікування, зокрема й застосування лікарських засобів; своєчасності, плановості, поетапності та чіткої деталізації медичної послуги; 5) професійні, тобто вимоги, які розповсюджуються на суб'єктів надання медичних послуг: добросовісно, якісно і достойно виконувати свої професійні обов'язки; зберігати лікарську таємницю; піклуватися про здоров'я пацієнтів; пропагувати людину та її здоров'я як найвищі цінності в лікарській діяльності; удосконалювати рівень професіоналізму; піднімати авторитет діяльності лікаря й утверджувати чесні та благородні традиції професії.

У підрозділі 1.3 «Стандарти надання медичних послуг» проаналізовано й вдосконалено норми адміністративного права, які встановлюють загальні та неодноразово повторювані настанови, спрямовані на надання якісних медичних послуг в Україні.

Акцентується увага, що в умовах сьогодення гостро постає потреба уніфікації та стандартизації надання медичних послуг, основою для впровадження яких є нормативи і стандарти у сфері охорони здоров'я. Саме ж розроблення та впровадження стандартів надання медичних послуг у контексті уніфікованості конкретних правил, об'єктивованих у вигляді медичних стандартів з їх економічною складовою, є основою для надання якісних послуг в аналізованій сфері.

Розроблення й упровадження стандартів надання медичних послуг у контексті уніфікованості конкретних правил, об'єктивованих у вигляді медичних стандартів з їх економіко-правовою складовою, є основою для надання якісних медичних послуг. Стандарти надання медичних послуг є провідним елементом управління якістю, безпечністю та економічністю медичної допомоги та охорони здоров'я.

2017 року законодавець закріпив визначення «медична послуга» і тим самим увів її в обіг на якісно новому рівні, давши поштовх правовому захисту лікарів і визначивши обсяги їх діяльності та критерії якості. Упровадження певної практики надання медичних послуг здійснюється за допомогою методик, які встановлюють основні етапи реалізації конкретного механізму. У свою чергу уніфіковані клінічні протоколи медичної допомоги стають допоміжним елементом системи стандартизації медичної послуги, оскільки містять перелік етапів надання конкретної медичної послуги та зумовлюють єдність лікувального процесу. Центральним суб'єктом, що має забезпечувати єдність розуміння уніфікованих клінічних протоколів є Міністерство охорони здоров'я України, а медичні стандарти мають бути розроблені щодо кожного профілю діяльності лікарів-спеціалістів.

Розділ 2 «Механізм адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні» складається з трьох підрозділів, які присвячені з'ясуванню системи засад та адміністративного інструментарію надання медичних послуг в Україні.

У підрозділі 2.1 «Поняття та елементи механізму адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні» розкрито систему засад й адміністративного інструментарію, які в сукупності забезпечують громадянам України (іноземцям, особам без громадянства) надання доступних і якісних медичних послуг.

Регулюючий вплив норм адміністративного права на суспільні відносини у сфері надання медичних послуг нечасто здійснюється виключно нормами адміністративного права, у більшості випадків це забезпечується через систему юридичних елементів, які хоча й засновані на нормах адміністративного права, але в силу специфічного їх наповнення матеріальними й процесуальними чинниками набувають нової якості, що об'єктивно дає їм можливість відносно самостійно впливати на якість надання медичних послуг в Україні.

Доведено, що на забезпечення надання медичних послуг в Україні впливає система органів публічної адміністрації, які за рівнем спеціалізації мають загальні і

спеціальні повноваження. Основними загальними повноваженнями наділено Кабінет Міністрів України, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування, які організують і забезпечують надання медичних послуг матеріально-фінансовими та організаційними ресурсами. Спеціальними уповноваженими органами є суб'єкти публічної адміністрації з різною юридичною природою, які виконують як власні, так і делеговані владні повноваження: Міністерство охорони здоров'я України та його структурні підрозділи, Державний експертний центр МОЗ України, Центр громадського здоров'я МОЗ України, Державна служба України з лікарських засобів та контролю за наркотиками, Національна рада з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції/СНІДу, Академія медичних наук, дослідницькі інститути, медичні навчальні заклади. Усі ці суб'єкти зобов'язані створювати всі належні умови для медичних закладів, які безпосередньо надають медичні послуги населенню.

Підрозділ 2.2 «Форми і методи адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні» присвячено з'ясуванню адміністративного інструментарію, який використовується публічною адміністрацією під час надання адміністративних послуг в Україні.

Доведено, що форми адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні становлять певну сукупність адміністративного інструментарію, що характеризується сукупністю окремих адміністративних дій; є основним інструментом адміністративної діяльності посадових осіб Міністерства охорони здоров'я України та його структурних підрозділів, а також інших передбачених законодавством уповноважених органів і посадових осіб, наділених адміністративно-управлінськими функціями в цій сфері; застосовуються для забезпечення належного рівня надання медичних послуг; здійснюються виключно в рамках конкретних повноважень; мають на меті задоволення публічних інтересів у межах сфери їх правового впливу.

Визначено, що формами адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні є: видання адміністративних актів (нормативних й індивідуальних) як процес реалізації основних владних повноважень, завдань, функцій та компетенції посадових осіб Міністерства охорони здоров'я України та його структурних підрозділів, а також інших передбачених законодавством уповноважених органів і посадових осіб, наділених адміністративно-управлінськими функціями щодо належного забезпечення надання медичних послуг з метою упорядкування суспільних відносин у цій сфері; укладання адміністративних договорів як спеціального заходу адміністрування, спрямованого на забезпечення публічного інтересу шляхом укладення угоди на надання чи постачання певних послуг, які є обов'язковими до виконання; здійснення реєстраційних та інших юридично значущих дій щодо підтвердження відповідних фактів – наприклад, прийняття лікарем клятви Гіппократа; здійснення організаційних дій (це комплекс адміністративних дій, пов'язаних із регулюванням функціонування системи охорони

здоров'я, зокрема й надання медичних послуг – наприклад, запровадження і ведення реєстру медичних послуг).

Ознаками методів адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг є набір адміністративних дій і заходів цілеспрямованого прямого впливу, що застосовуються посадовими особами Міністерства охорони здоров'я України та його структурними підрозділами, а також іншими передбаченими законодавством уповноваженими органами й посадовими особами, наділеними адміністративно-управлінськими функціями у сфері охорони здоров'я, що мають імперативний (наказовий) статус щодо медичних закладів незалежно від форми владності, які надають медичні послуги та захищені від невиконання засобами адміністративного примусу.

При цьому суб'єкти публічної адміністрації при створенні умов для надання медичними закладами належних медичних послуг використовують усі класичні методи адміністрування, а саме: заохочення, переконання і примусу, контрольного-наглядові заходи, що органічно поєднані між собою і виконують функцію правового впливу на індивідуальну та колективну правосвідомість і медичну культуру керівників медичних закладів та лікарів для формування правильних настанов у правовій культурі і правосвідомості останніх.

У підрозділі 2.3 *«Адміністративні процедури та адміністративна відповідальність у сфері надання медичних послуг»* визначено порядок адміністративних дій спеціальної публічної адміністрації щодо створення належних умов для надання керівниками медичних закладів та лікарями медичних послуг, а також особливості адміністративної відповідальності фізичних і юридичних осіб у разі надання їх невчасно, неякісно чи з порушенням медичних стандартів.

Доведено, що основною адміністративною процедурою, яка прямо впливає на своєчасність і якість надання медичних послуг та є дієвим засобом попередження порушення стандартів їх надання, є ліцензування діяльності з медичної практики, що складається з певних проваджень, стадій, етапів та адміністративних дій, які стосуються зобов'язань як спеціальної медичної адміністрації, так і одержувачів адміністративних послуг. Зокрема перша стадія передбачає окремі етапи для одержувача та адміністративного органу, які розділено на чітко прописані адміністративні дії.

Різновидом адміністративних процедур, які впливають на якість надання медичних послуг, є організаційно-технологічні медичні процедури, до яких віднесено процедуру прийому хворих у приймальному відділенні лікарні, процедуру прийому пацієнтів у поліклініці, процедуру надання екстреної медичної допомоги у травмопункті, процедуру взаємовідносин медичного персоналу з хворим у стаціонарному відділенні медичного закладу, алгоритм ведення медичної карти.

Звертаючись безпосередньо до проблеми адміністративних процедур надання лікарями медичних послуг пацієнтам, підкреслюється, що в умовах сьогодення як вітчизняна теорія, так і практика в цій сфері перебувають на етапі активного становлення й розвитку. Відбувається утвердження й оновлення законодавства, медично-правової свідомості лікарів (зокрема тих, що перебувають на

адміністративних посадах), що фіксує перехідний етап у цій сфері, коли старі традиції (так, деякі лікарі здійснюють медичні послуги за власним баченням) переплітаються з новими – досконалыми й сучасними, коли надання медичної допомоги здійснюється згідно з медичними стандартами, клінічними протоколами, а заклади охорони здоров'я облаштовані відповідно до табелів матеріально-технічного оснащення.

Доведено, що питання відповідальності в аналізованій сфері містить дві полярні сфери – суспільної відповідальності кожного за стан власного здоров'я, що більшою мірою стосується медичної культури та медичної правосвідомості кожної людини, та індивідуальної й адміністративної відповідальності осіб, винних у порушенні правил надання медичних послуг. Адміністративну відповідальність у цій сфері класифіковано залежно від суб'єкта делікту на адміністративну відповідальність: 1) адміністрації медичного закладу; 2) працівників закладу охорони здоров'я (лікарів); 3) осіб, які організують забезпечення медичного закладу різноманітними ресурсами; 4) пацієнта.

Акцентується увага на проблемі адміністративної відповідальності за розголошення відомостей про стан здоров'я пацієнта, адже право на таємницю про стан здоров'я належить до абсолютних прав людини. З метою усунення цієї невідповідності запропоновано доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення відповідною статтею.

Розділ 3 «Удосконалення адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг» складається з двох підрозділів, у яких розкрито ефективний зарубіжний досвід надання медичних послуг у деяких зарубіжних країнах і сформовано конкретні пропозиції щодо вдосконалення законодавства.

Підрозділ 3.1 «Зарубіжний досвід надання медичних послуг» присвячено компаративістичному аналізу надання медичних послуг у деяких зарубіжних країнах.

На основі здійсненої компаративістичної характеристики зроблено висновок, що в Україні надання медичних послуг перебуває на низькому рівні порівняно з усіма без винятку країнами-учасницями ЄС, Північної Америки та більшістю країн-сусідів, і тому наші громадяни вимушені користуватися послугами «медичного туризму» – через недосконалість інституційних положень вітчизняної системи охорони здоров'я. Відповідно впровадження ефективного досвіду надання медичних послуг відіграє одну з ключових ролей у побудові якісної системи охорони здоров'я.

Доведено, що участь громадськості в розробленні та реалізації державної політики у сфері надання медичних послуг є найпріоритетнішим аспектом розбудови системи охорони здоров'я у країнах-учасниках ЄС. За допомогою різноманітних інституцій держави визначають основні потреби громадян в аналізованій сфері шляхом впровадження різноманітних механізмів залучення окремих верств населення до прийняття основних рішень, проводячи різноманітні консультативні, дорадчі та превентивні заходи.

Констатується, що Україна відстає в розвитку охорони здоров'я від Литви щонайменше на декілька десятків років. Це країна, де медичне страхування є дієвим механізмом забезпечення права громадян на доступ до якісної та належної медичної

допомоги, яка здійснюється в межах надання конкретних послуг. Схема страхування є досить фінансово витратною, однак має позитивні показники дієвості, що підтверджується низьким рівнем смертності в країні. В Австралії надання медичних послуг базується на страховій системі «Medicare», яка передбачає широкий спектр медичних послуг у межах фіксованого обсягу фінансового забезпечення кожного громадянина. Належність, якість і доступність послуг контролюється низкою державних органів, які мають відповідні функції в цій сфері, що свідчить про високий рівень піклування держави про стан здоров'я свого населення.

Податкові надходження є основним джерелом фінансування дволанкової системи охорони здоров'я в Фінляндії, де медичні послуги рівно поділено за принципом децентралізації між місцевими і районними закладами охорони здоров'я. Планування обсягу та порядку надання медичних послуг є пріоритетним завданням рад з питань охорони здоров'я, муніципальних рад і муніципального уряду. Добровільне надання роботодавцем додаткових медичних послуг працівникам є додатковим елементом загальної системи забезпечення здоров'я населення на високому рівні.

Україна перебуває за рівнем розвитку охорони здоров'я на рівні з Білоруссю, однак, урахувавши відсотковий обсяг насичення аналізованої галузі, усе ж таки заробітна плата медичних працівників Білорусі майже вдвічі вища, ніж в Україні, а управління аналізованою сферою здійснюється ширшим колом публічних суб'єктів. Досвід Молдови переконливо свідчить, що запровадження обов'язкового медичного страхування є запорукою якісного надання медичних послуг і підвищення статусу медичного персоналу. Фінансування охорони здоров'я більшою мірою за рахунок роботодавців забезпечує більш раціональне використання державних коштів, а створення Фонду інвестицій в охорону здоров'я вирівнює ситуативні прогалини під час управлінського процесу в цій галузі, однак він не завжди покриває всі збитки, понесені за надання медичних послуг, а тому пацієнти змушені користуватися послугами приватних страхових компаній на добровільній основі (Грузія, Франція).

Перетворення державних фондів медичного страхування на медичні страхові компанії, які безпосередньо і здійснюють оплату медичних послуг, є позитивним досвідом Словаччини в аспекті надання можливості вибірково укладати контракти із закладами охорони здоров'я конкретним пацієнтам і формує гнучку цінову політику держави в цій сфері.

У підрозділі 3.2 «Удосконалення адміністративного законодавства у сфері надання медичних послуг в Україні» запропоновано конкретні зміни й доповнення до чинного законодавства щодо підвищення ефективності, доступності та якості надання медичних послуг у медичних закладах України.

Встановлено, що адміністративне законодавство у світлі реформаційних змін потребує негайного оновлення шляхом зміни, перероблення та створення нових нормативно-правових актів у сфері надання медичних послуг, зокрема запропоновано до Закону України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» внести зміни й доповнення – до частини 1 статті 16: «Заклад охорони здоров'я є самостійним публічним суб'єктом договірних відносин. Адміністративні посади в закладі охорони здоров'я належать

до категорії Б державної служби. Держава сприяє розвитку закладів охорони здоров'я всіх форм власності»; до розділу V «Медична допомога»: «у контексті визначення правового статусу надавачів медичних послуг, їх кваліфікації та компетенції, зокрема морально-правових основ їх професійної діяльності; пацієнта та його законного представника (права, обов'язки, відповідальність), а також основи обов'язкового (для юридичних осіб) та добровільного медичного страхування (для фізичних осіб); додати розділ V-I під назвою «Договір надання медичних послуг», передбачивши врегулювання питання надання медичних послуг, зокрема умови, підстави та порядок підписання договору, обов'язкові його елементи та істотні умови з необхідними блоками інформаційного наповнення, процедуру оплати медичних послуг із передбаченням механізмів покриття збитків; додати до статті 3 «Поняття і терміни, що вживаються в законодавстві про охорону здоров'я» дефініцію лікарської помилки в такому вигляді: «Лікарська помилка – неправомірні дії медичного персоналу, що спричинили порушення надання якісної, достатньої, допустимої та належної медичної послуги»; до розділу V «Медична допомога» додати різновиди медичних помилок, які впливають на якість, достатність, доступність і допустимість медичного обслуговування, зокрема діагностичні, тактичні, технічні й організаційні.

Пропонується внести зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 № 647 «Про затвердження Положення про Державну службу України з лікарських засобів та контролю за наркотиками», а саме пункт 4 «Держлікслужба відповідно до покладених на неї завдань» доповнити такими підпунктами: «10-1) ініціює перевірки щодо виробника продукції та умов їх виготовлення»; «11-1) здійснює систематичний моніторинг і контроль за строками придатності препаратів, які постачаються закладам охорони здоров'я».

Пропонується доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення статтею 46-3 «Дрібна лікарська помилка» в такій редакції: «Дрібна лікарська помилка – неправомірні дії медичного персоналу, що спричинили порушення надання якісного, достатнього, допустимого та належного медичного обслуговування без спричинення тяжких наслідків для здоров'я пацієнта і відзначаються технічним, організаційним, тактичним характером, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»; статтею 46-4 «Пропаганда лікарських засобів» у такій редакції: «Нав'язування закладам охорони здоров'я представниками фармацевтичних фірм і дистриб'юторами лікарських засобів конкретного препарату, за реалізацію якого виплачується відсоткова винагорода, – тягне за собою накладення штрафу на громадян від двадцяти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян і на юридичних осіб – від двадцяти п'яти до тридцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»; статтею 46-5 «Порушення норм постачання, зберігання та провізерства лікарських засобів» у такій редакції: «Порушення норм постачання, зберігання та провізерства лікарських засобів – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян»; статтею 46-6 «Розголошення відомостей про стан здоров'я пацієнта» у такій редакції: «Розголошення відомостей про стан здоров'я особи та надання їй медичної

допомоги, зокрема діагностичних і лабораторних досліджень без згоди особи або без згоди її законного представника, – тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян».

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на основі теорії адміністративного права, чинного законодавства та правореалізаційної діяльності публічної адміністрації наведено нове розв'язання наукового завдання стосовно розвитку засад та адміністративного інструментарію щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні, викладено найбільш важливі наукові та практичні результати, визначено наукові проблеми, для розв'язання яких можуть бути застосовані результати дослідження.

1. Сформовано, що адміністративно-правові відносини в галузі охорони здоров'я – це форма суспільного відношення особливого роду (організаційного та виконавчо-розпорядчого характеру), урегульована головним чином нормами адміністративного права, що виникає у сфері надання адміністративних послуг і здійснення державного управління під час реалізації публічною адміністрацією зобов'язання щодо забезпечення фізичного і психічного здоров'я населення, репрезентуючи при цьому двосторонній зв'язок між владним суб'єктом і підконтрольним об'єктом (як учасників цих відносин), який характеризується їх нерівністю в мірі доступної, належної та допустимої їх поведінки й перебуває під охороною держави (забезпечується за необхідності державним примусом).

2. Узагальнено, що принципи надання медичних послуг – це основні, керівні засади та вимоги, які поширюються на суб'єктів надання медичних послуг, забезпечують гарантоване право громадян на їх доступність і відповідну якість, сприяючи при цьому відновленню та покращенню фізичного і психічного здоров'я населення. Доведено, що система принципів правового регулювання у сфері надання медичних послуг формується і реалізується через правове опосередкування спеціальної публічної адміністрації на основі норм адміністративного права.

3. Доведено, що стандартами надання медичних послуг є нормативно-правові акти, прийняті з метою регулювання питань учинення різноманітних дій уповноважених суб'єктів у сфері надання матеріальних чи нематеріальних благ, пов'язаних із покращенням фізичного і психічного здоров'я населення (різних різновидів медичної допомоги), як одиничному отримувачу, так і необмеженому колу споживачів з метою забезпечення в кінцевому рахунку корисного медичного ефекту останнім.

4. Доведено, що до елементів механізму адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні належать юридичні компоненти єдиного специфічного комплексного утворення як відносно самостійні компоненти надання медичних послуг, що забезпечують процес публічного управління та надання адміністративних послуг стосовно адміністративної діяльності спеціальної публічної адміністрації з метою доступного і якісного забезпечення надання матеріальних чи нематеріальних благ для покращення фізичного і психічного здоров'я населення. Механізм адміністративно-правового регулювання надання

медичних послуг в Україні складається з норм і принципів адміністративного права, форм і методів адміністративної діяльності публічної адміністрації, адміністративних процедур у цій сфері.

5. З'ясовано, що форми адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні – це сукупність адміністративних дій посадових осіб Міністерства охорони здоров'я України та його структурних підрозділів, а також інших передбачених законодавством уповноважених органів і посадових осіб, наділених адміністративно-управлінськими функціями щодо належного забезпечення надання медичних послуг закладами охорони здоров'я, що здійснюються в межах їх компетенції та мають на меті задоволення публічних інтересів у межах сфери їх правового впливу.

6. Визначено, що адміністративні процедури у сфері медичних послуг – це послідовність здійснення індивідуальних, конкретних адміністративно-сервісних і управлінських, організаційно-правових і технічних адміністративних дій (які об'єднані в етапи й стадії), що здійснюються центральним органом виконавчої влади, який здійснює державну політику у сфері охорони здоров'я щодо ліцензування медичних закладів, адміністрації медичних закладів, що виконують організаційно-технологічні медичні процедури (приймання пацієнтів, надання екстреної медичної допомоги, ведення медичної документації) та адміністративні процедури надання лікарями медичних послуг пацієнтам відповідно до медичних стандартів і клінічних протоколів.

7. Здійснено компаративістичну характеристику надання медичних послуг у зарубіжних державах й Україні, у результаті чого виявлено, що в таких країнах, як Австралія, Білорусь, Грузія, Італія, Литва, Молдова, Словаччина, Фінляндія, Франція діє медична страхова система надання медичних послуг. При цьому доведено, що Україна відстає в розвитку охорони здоров'я від Литви, де медичне страхування є дієвим механізмом забезпечення права громадян на доступ до якісної та належної медичної допомоги, яка здійснюється в межах надання конкретних послуг; від Австралії, де надання медичних послуг базується на страховій системі, яка передбачає широкий спектр медичних послуг у межах фіксованого обсягу фінансового забезпечення кожного громадянина. Іншою системою надання медичних послуг є змішана система, коли їх фінансування здійснюється як за рахунок державних коштів, страхової медицини, так і приватних надходжень.

8. Удосконалено адміністративне законодавство у сфері надання медичних послуг в Україні шляхом розроблення конкретних змін і доповнень до нього щодо підвищення ефективності, доступності та якості надання медичних послуг у медичних закладах України, зокрема шляхом змін і доповнень до Закону України від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ «Основи законодавства України про охорону здоров'я» щодо підвищення адміністративно-правового статусу медичного закладу та безпосередньо лікарів як суб'єктів надання медичних послуг, більш чіткої формалізації процедури їх надання та уточнення категорійного апарату; значного посилення адміністративно-правового захисту пацієнтів шляхом встановлення адміністративної відповідальності за лікарську помилку, протидії використанню

неефективних ліків, розголошення відомостей про стан здоров'я пацієнта; а також загалом запропоновано розробити типовий договір надання медичних послуг і новий кодифікований Закон – Медичний кодекс України.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Маркіна А. Принципи надання медичних послуг в Україні. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2015. № 2. С. 112-119.
2. Маркіна А. Методи адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2016. Випуск 41. Т. 3. С. 101-106.
3. Маркіна А. Административная ответственность в сфере оказания медицинских услуг в Украине. *Право и Политика*. 2016. № 4. С. 95-100. (Киргизія).
4. Маркіна А. Стандарти надання медичних послуг в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 6. С. 207-212.
5. Маркіна А. Медичні послуги як об'єкт адміністративно-правових відносин в галузі охорони здоров'я. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. Випуск 5. С. 147-153.
6. Маркіна А. Форми адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2017. Випуск 2. Т. 3. С. 112-117.
7. Маркіна А. Понятие и элементы механизма административно-правового регулирования предоставления медицинских услуг в Украине. *Право и Закон*. 2017. № 3. С. 127-131. (Киргизія).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Маркіна А. Публічна адміністрація в сфері регулювання надання медичних послуг в Україні. *Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 12-13 травня 2017 р.). Київ: Центр правових наукових досліджень, 2017. С. 77-79.
9. Маркіна А. Перспективи розвитку міжбюджетних трансфертів у зв'язку з децентралізацією влади. *Вплив юридичної науки на розвиток міжнародного та національного законодавства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 17-18 лютого 2017 р.). Харків: ГО «Асоціація аспірантів-юристів», 2017. С. 39-43.
10. Маркіна А. Удосконалення адміністративного законодавства у сфері надання медичних послуг в Україні. *Правове регулювання суспільних відносин: актуальні проблеми та вимоги сьогодення: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Запоріжжя, 22-23 липня 2016 р.). Запоріжжя: Запорізька міська громадська організація «Істина», 2016. С. 96-98.

АНОТАЦІЯ

Маркіна А. Адміністративно-правове регулювання надання медичних послуг в Україні. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2018.

У дисертації на основі теорії адміністративного права, вітчизняного й зарубіжного законодавства наведено нове розв'язання наукового завдання стосовно розвитку засад та адміністративного інструментарію адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні.

Розкрито зміст адміністративно-правових відносин у галузі охорони здоров'я як форм суспільного відношення особливого роду, що виникають у сферах надання адміністративних послуг і здійснення державного управління під час реалізації публічною адміністрацією зобов'язання щодо забезпечення фізичного і психічного здоров'я населення.

З'ясовано наукову природу принципів надання медичних послуг як основних керівних засад і вимог, які розповсюджуються на суб'єктів надання медичних послуг. Доведено, що система принципів правового регулювання у сфері надання медичних послуг формується і реалізується через правове опосередкування спеціальної публічної адміністрації на основі норм адміністративного права.

Доведено, що стандартами надання медичних послуг є нормативно-правові акти, прийняті з метою регулювання питань учинення різноманітних дій уповноважених суб'єктів у сфері надання матеріальних чи нематеріальних благ, пов'язаних із покращенням фізичного і психічного здоров'я населення.

Визначено, що до елементів механізму адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні належать юридичні компоненти єдиного специфічного комплексного утворення як відносно самостійні компоненти надання медичних послуг.

Розкрито зміст форми адміністративної діяльності публічної адміністрації щодо адміністративно-правового регулювання надання медичних послуг в Україні, юридичну природу та зміст адміністративних процедур у сфері надання медичних послуг. Здійснено компаративістичну характеристику надання медичних послуг у зарубіжних державах й Україні, у результаті чого виявлено, що в Україні надання медичних послуг перебуває на низькому рівні порівняно з усіма без винятку країнами-учасницями ЄС, Північної Америки та більшістю країн, що входили до складу Радянського Союзу.

Удосконалено адміністративне законодавство у сфері надання медичних послуг в Україні шляхом розроблення конкретних змін і доповнень до нього щодо підвищення ефективності, доступності та якості надання медичних послуг у медичних закладах України.

Ключові слова: адміністративна діяльність, адміністративна послуга, державне управління, здоров'я населення, лікар, медична послуга, публічна адміністрація, стандарт надання медичних послуг.

АННОТАЦИЯ

Маркина А. Административно-правовое регулирование предоставления медицинских услуг в Украине. – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание учёной степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «административное право и процесс; финансовое право; информационное право». – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2018.

В диссертации на основе теории административного права, отечественного и зарубежного законодательства приведено новое решение научной задачи по развитию принципов и административного инструментария административно-правового регулирования предоставления медицинских услуг в Украине.

Раскрыто содержание административной услуги как формы общественного отношения особого рода. Она возникает при предоставлении административных услуг и осуществления государственного управления при реализации публичной администрацией обязательства по обеспечению физического и психического здоровья населения.

Определено, что принципы предоставления медицинских услуг – это основные, руководящие основы и требования, которые обеспечивают гарантированное право граждан на их доступность и соответствующее качество медицинских услуг. Доказано, что система принципов правового регулирования в сфере оказания медицинских услуг формируется и реализуется через правовую деятельность специальной публичной администрации на основе норм административного права.

Доказано, что стандартами оказания медицинских услуг являются нормативно-правовые акты, принятые по предоставлению материальных или нематериальных благ, связанных с улучшением физического и психического здоровья населения в медицинских учреждениях.

Определено, что к элементам механизма административно-правового регулирования предоставления медицинских услуг в Украине относятся юридические компоненты единого специфического комплексного образования как относительно самостоятельные компоненты оказания медицинских услуг, которые обеспечивают процесс публичного управления и предоставления административных услуг путем административной деятельности специальной публичной администрации с целью доступного и качественного обеспечения предоставления материальных или нематериальных благ для улучшения физического и психического здоровья населения.

Выяснено, что формы административной деятельности публичной администрации по административно-правовому регулированию предоставления медицинских услуг в Украине – это совокупность административных действий должностных лиц Министерства здравоохранения Украины и его структурных подразделений, а также других предусмотренных законодательством уполномоченных органов и должностных лиц, наделенных административно-управленческими функциями относительно надлежащего обеспечения предоставления медицинских услуг учреждениями здравоохранения, осуществляемых в рамках их компетенции с целью удовлетворения общественных интересов в пределах сферы их правового воздействия.

Раскрыто юридическую природу и содержание административных процедур в сфере оказания медицинских услуг как последовательности осуществления индивидуальных, конкретных административно-сервисных и управленческих, организационно-правовых и технических административных действий, совершаемых центральным органом исполнительной власти, осуществляющим государственную политику в сфере здравоохранения.

Осуществлена сравнительная характеристика оказания медицинских услуг в зарубежных государствах и в Украине, в результате чего выявлено, что в Украине оказание медицинских услуг находится на низком уровне по сравнению со всеми без исключения странами-участницами ЕС, Северной Америки и большинством стран, входивших в состав Советского Союза.

Усовершенствовано законодательство в сфере оказания медицинских услуг в Украине путем разработки изменений и дополнений по повышению эффективности, доступности и качества оказания медицинских услуг в медицинских учреждениях Украины. В частности путем изменения и дополнений в Закон Украины от 19 ноября 1992 № 2801-ХІІ «Основы законодательства Украины о здравоохранении» по повышению административно-правового статуса медицинского учреждения и непосредственно врачей как субъектов оказания медицинских услуг, более четкой формализации процедуры их предоставления и уточнения категориального аппарата, усиления административно-правовой защиты пациентов путем установления административной ответственности за врачебную ошибку, противодействия произрастанию неэффективных лекарств, разглашению сведений о состоянии здоровья пациента. В целом предложено разработать типовой договор оказания медицинских услуг и новый кодифицированный Закон – Медицинский кодекс Украины.

Ключевые слова: административная деятельность, административная услуга, врач, государственное управление, здоровье населения, медицинская услуга, публичная администрация, стандарт оказания медицинских услуг.

SUMMARY

Markina A. Administrative and Legal Regulation of the Provision of Medical Services in Ukraine. – *Qualifying scientific work (manuscript).*

Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy in Law, specialty 12.00.07 «Administrative Law and Process, Financial Law, Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2018.

In the dissertation presents a new solution to the scientific problem regarding the development of the principles and administrative tools of administrative and legal regulation of the provision of medical services in Ukraine on the basis of the theory of administrative law, domestic and foreign law.

The content of the administrative-legal relations in the field of health care is a form of social relation of a special kind that arises in the sphere of provision of administrative services and the implementation of public administration in the implementation of the obligation of public administration to ensure the physical and mental health of the population.

The principles of the provision of medical services are the basic guiding principles and requirements which are extended to the subjects of provision of medical services. It is proved

that the system of principles of legal regulation in the field of provision of medical services is formed and implemented through the legal mediation of a special public administration based on the norms of administrative law.

It is proved that standards for the provision of medical services are normative legal acts adopted to regulate the implementation of various actions of authorized entities in the field of the provision of tangible or intangible benefits associated with the improvement of physical and mental health of the population.

It is determined that the legal elements of a single specific integrated education are components of the mechanism of administrative and legal regulation of the provision of medical services in Ukraine are legal entities, as relatively independent factors of the provision of medical services.

In the dissertation describes the content of the form of administrative activity of the public administration regarding the administrative and legal regulation of the provision of medical services in Ukraine and the legal nature and content of administrative procedures in the field of provision of medical services. In the dissertation, a comparative characteristic of the provision of medical services in foreign countries and Ukraine is carried out. In Ukraine, the provision of medical services is at a low level compared to all, without exception, the countries of the EU, North America and most of the countries that were part of the Soviet Union.

The administrative legislation on the provision of medical services in Ukraine has been improved through the development of concrete changes and additions to it in order to increase the effectiveness of the availability and quality of medical services in medical institutions of Ukraine.

Key words: administrative activity, administrative service, doctor, governance, medical service, public administration, public health, standard of provision of medical services.